فصلنامه پژوهشهای سیاسی جهان اسلام، سال ششم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۵، ص ۲۱۲-۱۹۳

DOI: ۱۰.۲۱۸۵۹/priw-۰۶۰۴۰۸

استحکام درونی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران در اندیشه‌ی مقام معظم رهبری؛ با تأکید بر مؤلفه‌های دفاعی- امنیتی

سمیه قنبری[۱]
استادیار گروه علوم سیاسی دانشگاه پیام نور
محمدتقی آذرشب [۲]
دکتری مدیریت استراتژیک دانشگاه سانتا مونیکا ایالات متحده آمریکا
سید محمدرضا موسوی [۳]
دانشجوی دکترای رشته علوم سیاسی، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران (نویسنده مسئول)

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۸/۱۲ **تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۰/۲۱**

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

چکیده

در جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک کشور اسلامی، ولایت فقیه به عنوان یک رکن اساسی به شمار می‌آید که یکی از کارکردهای مهم ایشان، رهبری در بعد دفاعی- امنیتی کشور می‌باشد. و با توجه به اینکه میزان پیشرفت، بقا و پایداری کشور در وحله ی اول به میزان امنیت در داخل آن بستگی دارد و از آنجائیکه نقش رهبری علاوه بر اینکه در اقتدار و بقای نظام نیز بسیار مفید و کارساز بوده است بلکه توانسته است با مدیریت و فرماندهی کل نیروهای مسلح، امنیت را که دارای ابعاد گسترده‌ای می‌باشد در کشور حاکم کند؛ از این جهت پژوهش حاضر با روش توصیفی و رویکرد تحلیلی، سیاست‌های دفاعی- امنیتی مقام معظم رهبری را در چارچوب قدرت سخت و نرم، و با توجه به حضور و نفوذ پررنگ ایشان در حل بن‌بست‌های سیاسی- امنیتی و همچنین در راستای تأمین امنیت جمهوری اسلامی ایران، تبیین خواهد کرد. البته با توجه به مقتضیات زمان و بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در مورد اهمیت جنگ نرم، اولویت این پژوهش تبیین ابعاد و محورهای قدرت نرم درونی و تأثیرگذار بر استحکام نظام جمهوری اسلامی ایران، از دیدگاه مقام معظم رهبری می‌باشد. که از دیدگاه معظم له، مقابله با قدرت نرم دشمن، و تقویت این بعد از قدرت در داخل می‌تواند سنگرهای معنوی را از قبیل ایمان، معرفت و در بعد کلان ضمن پیشرفت و توسعه‌ی ساختاری، پایه و اساس نظام و کشور اسلامی را حفظ نماید.

واژه‌های کلیدی: ولایت فقیه، امنیت، دفاع، جمهوری اسلامی ایران، فرماندهی کل قوا.

1. ghanbari.somayyeh@gmail.com
2. m.azarshab@gmail.com
3. moosaviut@gmail.com

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]

مقدمه

جنگ به منزلهٔ بخشی از طبیعت بشر شناخته می‌شود که در تاریخی به قدمت تاریخ خود بشر، فراز و نشیب‌ها داشته و با رویکردهایی مختلف تقسیم شده است. شناخته‌ترین نوع آن تقسیم بندی، بر اساس شدت جنگ است که آن را به منازعات کم شدت، شدید و تمام عیار، صورت‌بندی می‌کند. در نوع دوم، جنگ را از نظر به‌کارگیری سلاح به طیف‌های جنگ گرم و سرد تفکیک می‌کنند. همچنین جنگ از حیث علنی یا مخفی بودن منازعه، به جنگ آشکار، نیمه پنهان و پنهان تقسیم شده است. نوع دیگر دسته بندی از حیث موضوع جنگ است که به سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و نظامی دسته بندی شده است. در نهایت طیف‌شناسی جنگ، بر اساس «ابزار و روش تحمیل اراده» است. بر اساس این شاخص جنگ شامل جنگ نرم و جنگ سخت است. این نوع تفکیک ابتدا در مورد تفکیک قدرت به نرم و سخت توسط ژوزف نای انجام شد. او در سال ۱۹۹۰ م در مجله «سیاست خارجی» شماره ۸۰ امریکا، مقاله‌ای در مورد قدرت نرم منتشر کرد، که در دو دهه اخیر نیز توسط برخی از اندیشمندان دیگر توسعه یافت(نظری زاده، ۱۳۸۵: ۵۲).

و با توجه به اینکه یکی از ارکان اصلی قانون اساسی جمهوری اسلامی‌ایران، ولایت فقیه بوده و در جای جای این قانون، به این مبحث پرداخته شده است. همچنین از نظر قانون اساسی نیز رهبر منتخب خبرگان، ولایت امر و همه‌ی مسؤلیت‌های ناشی از آن را برعهده خواهد داشت. ولایت فقیه در مقام ریاست و حاکمیت کشور، در رأس هرم نظام قرار می‌گیرد و آن گونه که قانون اساسی مشخص نموده، احکام و دستوراتش نافذ و لازم الاتباع خواهد بود. مقام ولایت فقیه در همه‌ی ارکان حکومتی جمهوری اسلامی ایران حضور مؤثر دارد و به همین دلیل بر مولفه‌های مختلف تاثیرگذار است. یکی از مولفه‌های مهم در یک نظام سیاسی، مولفه‌ی دفاع و امنیت است که ولی فقیه در نظام جمهوری اسلامی ایران، به طور مستقیم یا غیرمستقیم بر آن تأثیر می‌گذارد(شیرازی، ۱۳۷۰: ٦٤).

از این جهت و با توجه به ماهیت صلح جویانه و جنگ ستیزی دین اسلام، هدف پژوهش حاضر که به شیوه توصیفی-تحلیلی تنظیم شده است، نیز بررسی عواملی می‌باشد که از دیدگاه مقام معظم رهبری، در حیطه‌ی جنگ سخت و به ویژه جنگ نرم، بر قدرت دفاعی-امنیتی جمهوری اسلامی ایران تأثیر می‌گذارند.

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعية دراسات العالم الاسلامي
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]

چارچوب نظری

قدرت به دو نوع قدرت سخت و قدرت نرم تقسیم می‌شود. قدرت سخت زمانی موضوعیت می‌یابد که استقلال و تمامیت ارضی کشور در خطر(بالفعل و بالقوه) هجوم نیروهای نظامی کشور دیگر یا اتحادی از کشورهای خارجی یا گروه‌های معارض مسلح داخلی قرار گیرد. در این فرایند معمولاً هدف اشغال و یا جلوگیری از اشغال سرزمین است. اقدام‌های مبتنی بر قدرت سخت متکی به روش‌های فیزیکی و عینی همراه با رفتارهای خشونت آمیز ، براندازی و یا ضد براندازی آشکار و نیز حذف دفعی است. با عنایت به این تعریف منازعه سخت، مبارزه‌ای به شیوه نظامی و با هدف پیروزی و اشغال سرزمین هدف، محسوب می‌گردد که این نوع از منازعه بیشتر در دوران استعمار کلاسیک مورد تاکید، استفاده و بهره برداری قرار می‌گرفته است.(جلالی، ۱۳۸٤: ۳۹)

اما قدرت نرم مقابل قدرت سخت قرار دارد. در میان اندیشمندان حوزه قدرت و امنیت ملی، جوزف نای، به عنوان بنیانگذار مفهوم جنگ نرم شهرت یافته است. او قدرت نرم را شیوه‌ای برای رسیدن به نتایج دلخواه، بدون تهدید و تشویق آشکار و ملموس می‌دانست که بر این پایه یک کشور و حاکمیت می‌تواند به مقاصد مورد نظر خود برسد چون کشورهای دیگر، ارزش‌های آن را می‌پذیرند و تحت تأثیر پیشرفت و اندیشه آن قرار می‌گیرند و در نتیجه خواهان پیروی از آن می‌شوند.در این مفهوم مهم‌ترین مسئله، تنظیم دستور العملی برای جذب دیگران است. بنابر این قدرت نرم، کسب آنچه می‌خواهید از طریق جذب کردن نه از طریق اجبار و یا پاداش است.(الیاسی، ۱۳۸۷: ۱۱۳)

با توجه به آنچه در مورد قدرت نرم گفته شد می‌توان نتیجه گرفت که منازعه نرم به شیوه‌ای اطلاق می‌گردد که بر اساس قواعد آن ، قلب و مغز مردم کشور هدف به تصرف نیروی مقابل در می‌آید و آن گاه کسانی که قلب و مغزشان تسخیر شد، در راستای اهداف دشمن خود عمل خواهند کرد. باید دانست که شیوه تسلط بر قلب‌ها از راه ارضاء (بر مبنای اصالت لذت) و کنترل افکار از راه اقناع (بر پایه اصالت منفعت) ممکن است. این بدان معنی است که رضایت افراد از چیزی، موجب زمینه سازی تصرف قلب آنان و قانع کردن افراد در هر زمینه‌ای، منجر به سیادت بر تفکر آنها خواهد شد.

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعية دراسات العالم الاسلامي
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]

دفاع و امنیت

درفرهنگ لغت، دفاع ازنظر لغوی به معنی «بدی و آزاری را از خود یا ازدیگران دورکردن»، «وطن و ناموس و حقوق خودرا ازدستبرد دشمن حفظ کردن»، آمده است. دفاع درانسان امری ذاتی، فطری و عقلانی است وهر انسانی حق دارد درمواقع احساس خطر به دفاع از جان، مال، ناموس، سرزمین و اعتقادات خود بپردازد. بنابراین دفاع به مجموعه اقداماتی گفته می‌شود که انسان برای حفظ و حراست از حیات، اعتقادات، سرزمین و... خود در برابر خطراتی که او را تهدید می‌کند، انجام می‌دهد. جنگ همیشه دو طرف دارد، یک طرف عده‌ای قرار دارند که تهاجم را شروع می‌کنند و در طرف دیگر گروهی که برای دفع تهاجم از خود دفاع می‌کنند. مسئولان هر گروه و کشور و افراد با نفوذ هر ملتی باید با تمام وجود تلاش کنند تا جنگی اتفاق نیفتد، اما اگر تهاجمی صورت پذیرد، تحت هر شرایطی باید دفاع کرد(وحیدی، ۱۳۹۰: ۸۲). زیرا به همان اندازه که جنگ عملی ناخوشایند و ناپسند است، دفاع امری عقلانی و پسندیده می‌باشد. نکته مهم درمورد چگونگی و شیوه دفاع از ارزشهای معنوی، آموزه‌های دینی و اعتقادی است که درکشور ما رهبری معظم انقلاب بر اساس آن معیارها جامعه را راهنمایی و هدایت می‌کنند. مقام معظم رهبری در این باره فرمودند:

دفاع جزیی از هویت یک ملت زنده است. هر ملتی که نتواند از خود دفاع بکند، زنده نیست. هر ملتی هم که به فکر دفاع از خود نباشد و خود را آماده نکند، در واقع زنده نیست. هر ملتی هم که اهمیت دفاع را درک نکند، به یک معنا زنده نیست . {بنابراین} ما دفاع مشروع را حق خود می دانیم . {چرا که} تنها چیزی که می‌تواند کشور ایران و نظام اسلامی را حفظ کند استحکام داخلی و عزم جزم بر دفاع مشروع و منطقی است.(بیانات رهبری؛ ۱۳۶۸/۸/۲۹)

امنیت در زبان فارسی به معنی در امان بودن از آسیبها، امن بودن، در پناه بودن، نداشتن دلهره، نگرانی و ترس و ... آمده است. در ساده‌ترین تعریف، امنیت یعنی دور بودن از خطراتی که علیه منافع مادی (جان، مال، سرزمین و ...) و ارزشهای معنوی (دین، فرهنگ، اعتقادات و ...) ما وجود دارد(عبدالله خانی، ۱۳۸۳: ۱۳). از نظر دین و رویکرد اسلام، امنیت تعریف شق نظامی–دفاعی آن نیست، بلکه سوای از امنیت انسانی که ماهیت روان‌شناختی دارد، به امنیت حوزه‌ی عقیده، باور، ایمان، جسم، فیزیک، قوم، ملت و... برمی‌گردد. به عبارتی امنیت مقوله‌ای همه‌جانبه است. گونه‌ای که علاوه بر ابعاد سیاسی، اقتصادی و به‌علاوه امنیت منابع،

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]

امنیت قضایی، امنیت زیست‌محیطی، روانی و معنوی به امنیت به هنگام مرگ و پس از مرگ و امنیت روز جزا نیز تسری می‌یابد. مقام معظم رهبری درباره امنیت ملی می‌فرمایند:

امنیت ملی برای یک کشور از همه چیز واجب‌تر است. اگر امنیت ملی نباشد، هیچ دولتی نمی‌تواند کار کند؛ برای سازندگی هیچ سنگی روی سنگ گذاشته نخواهد شد. وقتی که هرج و مرج و ناامنی باشد، هیچ مشکلی از مشکلات مملکت حل نخواهد شد، نه اقتصاد مردم، نه فرهنگ مرم، نه مسائل اجتماعی مردم، نه مسائل سیاسی مردم. وقتی امنیت نبود، همه‌ی اینها از بین خواهد رفت.(بیانات رهبری؛ ۱۳۷۸/٤/۲۱)

در تعریف قدرت بسیار دشوار است که یک تعریف جامعی از دانشواژه ی قدرت بیان داشت، لذا سعی شده نزدیکترین تعریف سبب به موضوع تحقیق بیان شود. ماکس وبر: قدرت، امکان خاص یک عامل (فرد یا گروه) به خاطر داشتن موقعیتی در روابط اجتماعی است که بتواند گذشته از پایه‌ی اتکای این امکان خاص اراده‌ی خود را با وجود مقاومت، به کار ببندد. مک آیور: منظور از داشتن قدرت، توانایی تمرکز، تنظیم یا هدایت رفتار اشخاص یا کارهاست.

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

قدرت سخت و قدرت نرم

در فرهنگ فارسی، قدرت را «توانایی انجام کار» تعریف کرده‌اند. قدرت در عمومی‌ترین سطح، یعنی توانایی بدست آوردن نتایجی که شخص خواهان آن است.

بنابراین آنچه که از تعریف و مفهوم قدرت می‌توانیم برداشت کنیم، داشتن توانایی و شرایط مناسب در جهت نیل به اهداف و نتایج مورد نظر می‌باشد. مقام معظم رهبری نیز در این باره می‌فرمایند:

مسئله‌ی اساسی جهت گیری آن قدرت است، جهت گیری آن قدرت چیست؟ صلاح و فلاح انسان؛ نجات انسان از مصائب مادی و معنوی؛ نجات انسان از بی عدالتی؛ نجات انسان از دشمنی‌ها؛ نجات انسان از چنگال قدرت، جمعی غافل و کور و مستی که جز منیت چیز دیگری نمی‌فهمند. گرفتاری بزرگ بشر همین بوده است. بشر در بیشتر دوران عمر خود، گرفتار قدرت‌هایی بوده است که مست منیت و خودخواهی بوده‌اند و چیز دیگری که برایشان اهمیت نداشته و ندارد، سرنوشت انسان‌هاست.(بیانات رهبری؛ ۱۳۷۸/۸/۲۲)

همچنین ایشان می‌فرمایند:

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]

قدرت فی نفسه یک وسیله است. نه می‌شود گفت فی نفسه بد است، نه می‌شود گفت فی نفسه خوب است.(بیانات رهبری؛ ۱۳۸۱/٦/۱۹)

قدرت به خودی خود نه نعمت است، نه نقمت؛ اگر برای خدا و برای خدمت شد، نعمت است؛ اگر برای دستاوردهای مادی و ارضای هوس‌های انسانی شد؛ می‌شود نقمت. (بیانات رهبری؛ ۱۳۸٤/٥/۱۲)

امروزه قدرت نرم یکی از مؤلفه‌های تأثیرگذار در سیاست خارجی کشورها به شمار می‌آید و با سرمایه‌گذاری چشمگیری از سوی دولت‌ها برای ارائه تصویری مطلوب از خود همراه است. همهٔ کشورها تمایل دارند که دیگران نگاهی مثبت به آنها داشته باشند، بنابراین می‌کوشند این تصویر مثبت را تقویت و از شکل‌گیری تصورات منفی جلوگیری کنند(پیشگاهی فرد و دیگران،۱۳۹۰: ٤۹). و در خصوص تهدید سخت و نرم باید گفت برداشتی واحد وجود ندارد. برخی تهدیدات نرم را تهدیداتی غیر نظامی مانند محیط‌زیست، جرائم، فساد و... . دانسته‌اند و در نهایت ابزار و شیوه سخت را با هدف سخت و برعکس، ابزار و شیوه نرم را با هدف نرم متناسب می‌دانند(شریفی، ۱۳۸۹: ۳٤).

عوامل راهبردی در قدرت دفاعی و امنیتی

جمهوری اسلامی ایران بر مبنای آموزه‌های اسلام، بر مؤلفه‌های فرهنگی و ارزش‌های سیاسی تاکید بسیار دارد و این امر را موجب تفاوت ماهیت انقلاب و نظام جمهوری اسلامی از دیگر نظام‌ها می‌داند. از این جهت باید گفت از دیدگاه مقام معظم رهبری، مؤلفه‌های درونی و عوامل راهبردی مؤثر در استحکام نظام جمهوری اسلامی که موجبات استقلال و اقتدار نظام را فراهم می‌آورند، عبارت است از:

۱. وفاق و همگرایی ملی

مهم‌ترین ظرفیت‌های دستیابی به وحدت و همگرایی ملی در ایران را باید در موقعیت سرزمینی و تاریخی، موقعیت

زبانی ـ فرهنگی، دین و مکتب اسلام، قانون اساسی، مشروعیت قانونی و مردمی، منافع ملی، دشمن مشترک، خودآگاهی ملی، مردم سالاری و جستجو کرد. اما در میان همه این

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]

عوامل مهمترین عنصر نقش آفرین در تجمیع تمامی این موارد، قدرت بی نظیر ولایت و رهبری حضرت امام(ره) و مقام معظم رهبری می‌باشد. مهم‌ترین شاخصه اندیشه سیاسی رهبری، تأکید بر وحدت و همدلی میان تمام اقشار مردم و مسئولان است، زیرا در عین حال که زمینه‌های همگرایی فراوانی در جمهوری اسلامی ایران وجود دارد، شرایط فرهنگی، جغرافیایی و سیاسی ایران نیز به گونه‌ای است که همیشه امکان ایجاد رخنه برای نفوذ دشمن در آن فراهم است(نائینی، ۱۳۸۸: ٦٨).

مقام معظم رهبری معتقد است که دستاوردهای عظیم انقلاب اسلامی در پرتو برکت معنوی وحدت حاصل آمده است و استمرار وحدت نیز عامل پویایی و ثبات نظام است؛

همیشه به برکت اتحاد کلمه توانستیم بزرگترین موانع را از سر راه خود برداریم؛ الان هم می‌توانیم به برکت اتحاد کلمه میان مردم و مسئولان، بزرگ‌ترین موانع را از مقابل راه حرکت این ملت برداریم.(بیانات رهبری؛ ۱۳۸۰/۱۰/۱۲)

وحدت اقوام و مذاهب، هم اندیشی حوزه و دانشگاه، همگرایی اقشار مختلف مردم، همدلی نیروهای مسلح و در مرتبه‌ی عالی‌تر وحدت مسئولان و مردم شاخصه‌های اصلی وفاق و همگرایی در تأمین امنیت ملی نظام جمهوری اسلامی است.

و حجم گسترده‌ی دیدگاه‌ها، راهبردها و راهکارهای رهبری در تدوین چشم انداز حفظ دستاوردهای انقلاب و نظام اسلامی بر محور موضوع وحدت قرار دارد.

۲. ولایت مداری

در فرهنگ قرآنی و آموزه‌های دینی و اندیشه و آثار امام و رهبری ولایت و حاکمیت با تمام گستره مفهومی آن ذاتاً متعلق به خداوند متعال است که در حقیقتِ وجود پیامبر(ص) و ائمه معصومین علیهم السلام تجلی یافته است.

ولایت در عالم مُلک و نشئه ظاهری خلقت در حکومت و فرمانروایی انبیاء، پیامبر(ص) و امامان (علیهم السلام) نمود می‌یابد. در عصر غیبتِ معصوم، ولی فقیه سکان هدایت و رهبری جامعه اسلامی را به دست می‌گیرد. از این رو امام معتقد است ولایت به معنی حکومت، شعبه‌ای از ولایت مطلقه رسول اکرم(ص) است که با تمام اختیارات آن برعهده ولی فقیه قرار می‌گیرد، پس ولایت فقیه استمرار ولایت رسول الله(ص)

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]

و ولایتش شرعی و الهی است و مشروعیت نظام اسلامی رهین فرمانروایی ولایت فقیه است و فرامین و عزل و نصب‌هایش برای پیروان او و مسلمانان جامعه اسلامی لازم الاتباع است.

بنا براین بدیهی است نقش رهبری در بسیج مردم در تمام مراحل انقلاب و حمایت و پیروی همه جانبه مردم از فرامین مردم تضمین کننده امنیت ملی است. به همین دلیل امام(ره) با اشاره به اصل مترقی ولایت فقیه در قانون اساسی، همگان را به انقیاد در برابر این اصل برای حفظ نظام اسلامی از آسیب‌ها فرا می‌خواند:

«من به همه‌ی ملت، به همه‌ی قوای انتظامی اطمینان می‌دهم که امر دولت اسلامی، اگر با نظارت فقیه و ولایت فقیه باشد، آسیبی بر این مملکت نخواهد وارد شد».

مقام معظم رهبری نیز حضور خالصانه و عاشقانه‌ی مردم ولایتمدار بر گرد ستون خیمه انقلاب را عامل استحکام نظام و دفع توطئه‌ها می‌داند:

تا وقتی که این اصل نورانی در قانون اساسی هست و این ملت از بن دندان به اسلام عقیده دارند، توطئه‌های اینها ممکن است برای مردم دردسر درست کند، اما نخواهد توانست این بنای مستحکم را متزلزل کند.(بیانات رهبری؛ ۱۳۷۹/۲/۲۳)

البته برتری ملت ایران در امتیازات ولایتمداری نسبت به مسلمانان صدر اسلام، و تمجید و تکریم امام (ره) از این ملت قهرمان و فداکار در سخنرانی و وصیت نامه‌شان گواهی روشن بر اصل مهم ولایتمداری مردم، در پیروی از از رهبرشان در گذر از تمامی شداید و بحرانها برای پیروزی انقلاب و تثبیت نظام اسلامی و دفع توطئه‌های دشمنان، می‌باشد. با این وجود در حوزه نظام اسلامی، از آنجائیکه سپاه به عنوان بازوی توانمند ولی فقیه مطرح می‌باشد پس بایسته است که همیشه در راستای آشنایی کامل از جایگاه رفیع ولی فقیه و رهیافت‌ها و رهنمودهای امام و رهبری، اطاعت پذیری از فرماندهان و منصوبان رهبری، رعایت سلسله مراتب و اجرای مأموریت‌ها و سیاست گذاری‌ها را در جهت تحقق تدابیر ترسیمی و ابلاغی مقام معظم رهبری، گام بردارند. و این نکته روشن است که بصیرت سیاسی؛ شناخت دقیق دوست و دشمن و جریانات سیاسی و رویدادهای جهان و قدرت تحلیل و تقویت بنیه معنوی و اعتقادی در پرتو ولایت محوری، حاصل می‌آید. از این رو ضروری است که با تکیه بر اصل پایدار دینی ((تولی و تبری)) و پیروی از

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]

آیه ((اَشِدّ اءُ عَلَی الْکُفّارِ وَ رُحَماءَ بَیْنَهُمْ)) (فتح: ۲۹) مسیر زندگی و مأموریت‌های خود را با شاخصه‌های ولایتمداری هدف گذاری کنند و فاصله خود را از جریانات فکری و سیاسی مخالفان ولایت بیشتر نمایند و در جامعه اسلامی الگوی ولایتمداری برای سایر اقشار گردند(نوروزی، ۱۳۷٦: ٦٦).

۳. مشارکت عمومی

مشارکت عمومی عبارت است از دخالت و درگیر شدن مردم در فراگردهای اقتصادی، سیاسی، فرهنگی که بر سرنوشت آنان اثر می‌گذارد. در تعریف دیگری مشارکت عمومی یا اجتماعی، یک درگیری ذهنی و عاطفی اشخاص در موقعیت‌های گروهی است که آنان را بر می‌انگیزد تا برای دستیابی به هدف‌های گروهی یاری دهند و در مسئولیت کار شریک شوند. در این تعریف سه اندیشه مهم نهفته است: درگیر شدن، یاری دادن و مسئولیت. مشارکت عمومی با عبارت ساده‌تر، یعنی پذیرش آگاهانه شرکت فعال و مؤثر افراد یک جامعه برای رسیدن به هدفی خاص در قالب همکاری و همیاری. این همکاری از روی میل و با استفاده از همه امکانات بالقوه و بالفعل صورت می‌گیرد. با توجه به تعاریف همبستگی ملی و مشارکت عمومی، مشارکت عمومی نشان دهنده همبستگی ملی، و همبستگی ملی نشان دهنده مشارکت عمومی است(فردرو، ۱۳۸۸: ۹۹).

در نظام اسلامی پذیرش آرای مردم و حضورشان در عرصه‌های مختلف نظام، عامل مقبولیت و پایداری است. به همین جهت امام(ره) در تمام مراحل انقلاب و تثبیت نظام حضور مردم را رکن مهم و پایه‌ی اصلی استحکام نظام می‌دانست و همواره به آرای عمومی تکیه می‌کرد . ایشان بر این باور بود:

«انقلاب اسلامی ما انقلابی است که به دست مردم صورت گرفته، مردم انقلاب کرده‌اند و مردم باید آنرا به آخر برسانند. از این رو، راز غلبه بر مشکلات داخلی در این سه دهه، حضور مردمی است».

و در نگاه مقام معظم رهبری نیز تحقق توسعه‌ی واقعی بدون مشارکت عمومی امکان پذیر نیست:

اگر بخواهیم کشور را آباد کنیم و کشاورزی را که زمینه‌ی مستعدی در کشور ما دارد

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]

رایج و دایر کنیم و صنعت مستقل و متکی به استعداد و علم و تجربه متخصصان داخلی را به وجود بیاوریم و راه بیندازیم و علم و تحقیق را در دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی کشور توسعه بدهیم و انشاالله رفاه عمومی را در سطح کشور تا اعماق روستاها پیش ببریم و ... . وسیله و ابزار همه این خواسته‌ها، شما مردم هستید و حضور و ایمان شما، این راه را هموار خواهد کرد.(حدیث ولایت، ج ۱: ۷۳)

۳-۱. دفاع

از این رو می‌توان گفت مشارکت عمومی، آثار و پیامدهای گسترده‌ای دارد که در اینجا به برخی از مهم‌ترین آن‌ها از دیدگاه رهبر معظم انقلاب اشاره می‌کنیم:

ما به فضل پروردگار مشکلات را برطرف می‌کنیم و می‌توانیم دشمن را سر جای خود بنشانیم. دشمن هر چه هم از لحاظ ابزار نظامی قوی باشد، در مقابل یک ملت منسجم و مؤمن و دارای امید به آینده، هیچ غلطی نمی‌تواند بکند(بیانات رهبری، ۱۳۸۱/۳/۱).

مشارکت عمومی در عرصه فراملی و حتی در گستره کشورهای اسلامی هم، به دفاع از ارزش‌ها، ثروت‌ها و هویت‌های اسلامی می‌انجامد. به بیان دیگر، امت اسلامی به جرم این که در یک نقطه ثروتمند دنیا قرار گرفته و گردش چرخه تمدنی کنونی دنیا متوقف بر امکانات زیرزمینی آن است، مورد طمع و دست اندازی قدرت‌ها قرار گرفته، و در این راه از هیچ گونه جنایتی روی گردان نیست. این وضع، امت اسلامی است؛ آیا امت اسلامی در مقابل این دست اندازی قدرتمندانه نمی‌تواند از خود دفاع کند؟ جواب این است که چرا، ما می‌توانیم دفاع کنیم، ما ابزارهای زیادی را برای دفاع از حق و موجودیت خود در اختیار داریم، مثلاً جمعیت بزرگی هستیم و... اما چرا دفاع نمی‌کنیم، چرا عملاً در میدان، کاری از ما بر نمی‌آید؟ چون با هم متحد و یکی نیستیم، چون به بهانه‌های گوناگون ما را از هم جدا کرده‌اند(افتخاری، ۱۳۸۵: ۹۸).

ملت ایران نشان داده که با حضور در صحنه، هم در صحنه داخلی موفق به دفاع از آرمان‌های خود شده و هم در عرصه بین المللی. در صحنه داخلی تأثیر حضور مردم در میدان‌های اجتماعی را می‌توان در پشت گرمی و پشتکاری جوانان کشور در دسترسی به غنی سازی مواد هسته‌ای و تکثیر سلول‌های بنیادی دید. تأثیر حضور مردم در زنده نگاه داشتن حق مردم فلسطین هم کاملاً واضح و روشن است. به ویژه در روز قدس، ملت ایران با حضور آگاهانه خود به همه نشان می‌دهند که فلسطین هم چنان در صدر مسائل دنیای اسلام است، و

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]

لذا نمی‌توان آن را به راحتی فدای خواسته‌های شخصی سران کشورهای عربی کرد.

۳-۲. سازندگی

تأثیر حضور مردمی در امر سازندگی هم مشهود است به گونه‌ای که اگر مسئولان کشور تصمیم اقتصادی می‌گیرند، اگر شجاعتی در عرصه سازندگی به خرج می‌دهند و اگر اقدام راسخی در صحنه تولید انجام می‌دهند، به پشتیبانی این ملت است، و نیز، وقتی مردم در وسط میدان باشند و در معادله قدرت شریک و سهیم شوند، دیگر کسی از مسئولان نمی‌تواند در مقابل قدرت‌های خارجی و یا نسبت به کاری که به او واگذار کرده‌اند، ضعف نشان دهد، چون ملت از مسئولان مطالبه می‌کند. به علاوه زمانی که مردم حاضر در صحنه، حاضرند در راه هدف‌های عالی کشورشان مال بدهند، از جان مایه بگذارند و در امر سازندگی مشارکت نمایند، از مسئولان هم انتظار این چنین دارند. به بیان دیگر، هنگامی که مردم بسیج سازندگی راه می‌اندازند، و با حضورشان، خود را وقف سازندگی کشور می‌کنند، دستگاه‌های مسئول کشور از حمایت و پشتیبانی مردم برای امر سازندگی عمومی‌تر و زیر بنایی تر برخوردار می‌شوند(رضائیان، ۱۳۸۲: ۵۱)

مقام معظم رهبری در این باره می‌فرمایند:

مگر تصور می‌شد که کوچک و بزرگ ملتی تنها، بدون هیچ پشتوانه جهانی و بدون هیچ کمک قابل ذکر از سوی هیچ گوشه‌ای از قدرت‌های عالم بتواند این گونه در میدان جهاد مقدس و دفاع از خود و سازندگی و استقلال و مبارزه با همه نوع فشارهای دشمنان قلدر ایستادگی کند و روز به روز دشمنان را متعجب‌تر نماید؟ مگر ممکن بود که بدون این گذشت‌ها و این ایثارها و این فداکاری‌ها، ما به این جا برسیم؟!(بیانات رهبری؛ ۱۳۷۹/۵/۲۹)

بنابراین، هر پیشرفتی که نظام جمهوری اسلامی در زمینه‌های سازندگی داشته به خاطر یکپارچگی و امنیت مردم بوده است.

۳-۳. جهاد

جهاد، نوعی خاص از جنگ و نبرد مسلحانه است که از یکسو حالت تدافعی در مقابل تجاوز نظامی بیگانگان داشته واز سوی دیگر مطابق با هنجارهای دینی پذیرفته شده در یک جامعه و دارای ارزش دینی و اجتماعی است . مانند جنگ به منظور دفاع از خویش (دفاع مشروع) در مقابل متجاوزین به دین، عِرض، جان و مال خود و بستگان یا مملکت و نیز به

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]

منظور دفاع از مظلومین عالم و یا در مقابل ستمگرانی که آزادی دعوت دینی را سلب می‌کنند و با حاکمیت استبدادی مانع انتخاب آزادانه دین صحیح از سوی مردم می‌گردند(متقی و اشتریان، ۱۳۸۰: ۱۲۹). هم چنین جهاد به دو نوع، جهاد ابتدایی و جهاد تدافعی تقسیم می‌شود. مقام معظم رهبری در این باره می‌فرمایند:

هر ملتی که در دنیا به جایی رسیده، به خاطر عزم و اراده و ایستادگی و سینه سپر کردن و سر را بالا نگه داشتن بوده. بعضی از ملت‌ها این توان را ندارند، اما آن ملتی که به اسلام، قرآن و وعده خدا: «هر که خدا را و دین خدا را یاری کند، خدا با تأکید، او را یاری خواهد کرد»، معتقد است، این توانایی را دارد. ملت ایران این توان را پیدا کرد، لذا آنچه در ایران دیده شد، این بود که همه وارد میدان شدند و تحرک پیدا کردند.(بیانات رهبری؛ ۱۳۷۹/۷/۲۹)

همچنین می‌فرمایند:

این روحیه حرکت عمومی، این دلسوزی، این ورود در صحنه کار و ابتکار، این کمک رسانی انبوه، مخصوص ملتی است که دل او از حرکت جهادی گرم است و جوشش جهادی در دل او وجود دارد، این همان روحیه بسیج دوران دفاع مقدس است. این همان روحیه سنگرسازان بی سنگر جهاد سازندگی است که غسل شهادت می‌کردند، روی بولدوزر می‌نشستند تا خاکریز بزنند.(بیانات رهبری؛ ۱۳۸۲/۱۰/۱٤)

مسئولان نظام به پشتوانه و امداد مردم، به کمک این افکار عمومی و این علقه و ارتباطی که بین مردم و مسئولان وجود دارد، می‌توانند کارهای بزرگ انجام بدهند، یعنی هر جایی که جرأت همراه با ایمان بود، پیشرفت اتفاق می افتد. نهادهای انقلابی هم این طور بوده‌اند. نهادهای انقلابی به خاطر اتکاء به نفس، جرأت در اقدام، توکل به خدا، پشت گرمی حضور سیاسی اجتماعی مردم، در هر کجا وارد شده‌اند، توانسته‌اند کار خوب انجام دهند، مثل نیروی انتظامی که در میدان دفاع مقدس، آن همه ابتکار به خرج دادند، چه سپاه پاسداران، چه ارتش و چه بسیج عمومی که کارهای معجزه آسایی را به انجام رساندند.(بیانات رهبری؛ ۱۳۷۹/۱۰/۱۹)

۳-٤ . حفظ آرمان‌ها

از دیگر نتایج مهم مشارکت عمومی، حفظ آرمان‌های اسلامی است. در پناه مشارکت عمومی است که می‌توان آرمان‌های اسلامی را در دنیا مطرح کرد، و دل انسان‌ها را جذب

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]

نمود، و بر مبنای آن در زندگی مسلمان‌ها تغییری به وجود آورد. مقام معظم رهبری در این باره می‌فرمایند:

در سرتاسر دنیای اسلام، با برپا شدن جمهوری اسلامی، ملت‌های مسلمان به تحرّک و امید جدیدی دست پیدا کردند. الان هم همین‌طور است. الان علی‌رغم این‌که بوقهای تبلیغاتی استکبار در سرتاسر دنیا علیه جمهوری اسلامی سمپاشی و لجن‌پراکنی می‌کنند، امیدی که نظام اسلامی در دل مسلمین دنیا به وجود آورده، همچنان زنده است. روشنفکران مسلمان، جوانان مسلمان و نسلهای رو به رشد در کشورهای اسلامی، این نقطه روشن و پُر از امید را در مقابل چشم خود دارند(بیانات رهبری، ۱۳۸۱/۳/۱٤).

یکی از این آرمان‌ها و ارزش‌های ملت ایران، دفاع مقدس است. رزمندگان وقتی به جبهه می‌رفتند، این ملت با شور و شوق و شعار، آن‌ها را بدرقه کرد، وقتی برخی از آن‌ها اسیر شدند، و یا آنان را زنده نگاه داشت، و وقتی برگشتند، باز با همان شور و شوق و شعار از آن‌ها استقبال کرد. این تنها از ملتی بر می‌آید که حاضر است، شاهد است و از هیچ قدرتی به جز خدا نمی‌ترسد. و از دیگر آرمان‌ها و ارزش‌ها، استقامت در مقابل دشمن است، مواضع ما در مقابل دشمن، مواضع ثابتی بوده، ما مثل کشورها و دولت‌های دیگر مواضع متغیر نداریم، مثلاً ما همواره تجاوز را محکوم کرده‌ایم، چه این تجاوز از سوی صدام باشد یا آمریکا. معلوم است نظام جمهوری اسلامی این مواضع ثابت را به اتکای حضور مردم دارد و با اتکای به مردم است که می‌تواند چنین سخن بگوید(رشیدزاده، ۱۳۹۰: ۷۹).

۴. سازماندهی اقتصادی

مقام معظم رهبری، در اولویت بندی مسائل اقتصادی جهت تأمین امنیت، توجه به امر معیشت را مورد تأکید قرار می‌دهد و می‌فرماید:

مساله معیشت، قطعاً در اولویت اول مجلس قرار دارد، چرا که اگر معیشت نباشد، دین و اخلاق و امید و ارزش‌ها نیز نخواهد بود(بیانات رهبری، ۱۳۷۹/۳/۲۳).

همچنین خودکفایی در کشاورزی یکی از محورهای مهم امنیت ملی از دیدگاه ایشان می‌باشد:

بخش کشاورزی یک محور اصلی در اداره کشور است... شریان اصلی زندگی جامعه در

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعية دراسات العالم الاسلامي
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]

این بخش است و زندگی واقعی و ملموس جامعه- حیات اجتماعی- در این بخش، بیشتر معنا پیدا می‌کند. چون این جا، مسئله‌ی غذا و مساله ی امنیت غذایی و مساله ی استقلال ناشی از امنیت غذایی و خودکفایی مطرح است(بیانات رهبری، ۱۳۸٤/۱۰/۱٤).

از همین رو برای تقویت بنیه امنیت اقتصادی کشور جهت مقابله با تحریم‌های اقتصادی قدرتهای غربی که از زمان وقوع انقلاب اسلامی شروع شده و در یک دهه‌ی اخیر با شدت بیشتر و به صورت فراگیر پیگیری می‌شود، رهبر معظم انقلاب اسلامی با ابلاغ سیاست‌های کلی «اقتصاد مقاومتی» بر اساس بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی، که پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام تعیین شده است، تأکید کردند:

پیروی از الگوی علمی و بومی برآمده از فرهنگ انقلابی و اسلامی، عامل شکست و عقب نشینی دشمن در جنگ تحمیلی اقتصادی علیه ملت ایران خواهد شد، همچنین اقتصاد مقاومتی خواهد توانست در بحران‌های رو به افزایش جهانی، الگویی الهام‌بخش از نظام اقتصادی اسلام را عینیت بخشد و زمینه و فرصت مناسب را برای نقش آفرینی مردم و فعالان اقتصادی در تحقق حماسه اقتصادی فراهم کند(ابلاغ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، ۱۳۹۲/۱۰/۲۹).

در این زمینه، اعلام آمادگی سپاه و بسیج برای کمک به دولت در تحقق شعار رهبر معظم انقلاب اسلامی و پیاده‌سازی برنامه اقتصادی به دور از هر گونه سهم خواهی و چشم داشت و معطوف به ضرورت‌های پیش برندگی انقلاب اسلامی با افزایش کارآمدی نظام و افزایش ضریب امنیت از طریق افزایش قدرت ملی بوده. که در واقع در راستای امنیت پایدار و جلوگیری از تاثیرگذاری حربه‌ی تحریم در جنگ اقتصادی تحمیلی استکبار علیه نظام مقدس جمهوری اسلامی به حساب می‌آید.

۵. گسترش و تعمیق معارف دینی

با یک نگاه موشکافانه و رویکرد تحقیقی، آشکار می‌شود که ریشه و راه کار حل بسیاری از ناهنجاریها و نابسامانی‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و همچنین تأمین امنیت ملی در زمینه‌های ذکر شده، در ارتقای سطح فرهنگ دینی عموم اقشار ملت ایران قرار دارد. امام(ره) در این باره می‌فرمایند:

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]

«روح ایمان را در آنها (تقویت) کنید که اگر جنبه‌ی ایمان مردم تقویت شد، همه‌ی امور به راحتی انجام می‌شود.»

۶. قانون گذاری و قانون مداری

تدوین و تصویب قوانین جامع و راهگشا، در سهولت اجرای برنامه‌های بلند مدت توسعه پایدار نظام اسلامی و همچنین در روان سازی پیدایش و گسترش امنیت اجتماعی، اقتصادی و قضایی، کمک می‌کند و هم مسیر حرکت سیاستگذاران و مدیران عالی و میانی اجرایی را روشن می‌سازد.

از نگاه تحلیلی مقام معظم رهبری، قوانین مصوب مجلس شورای اسلامی باید ترسیم کننده چگونگی حرکت مدیران در تحکیم پایه‌های امنیت ملی نظام باشد، از این جهت می‌فرمایند:

با قوانین مجلس است که مسئولان می‌توانند حرکت کنند و پیش بروند، مجلس می‌تواند حافظ امنیت ملی باشد، می‌تواند سطح مستحکمی در برابر دشمنان و طمع ورزی بیگانگان باشد(بیانات رهبری، ۱۳۸۲/۹/۲۵).

نظم عمومی روشمند، با رعایت قانون در تمام سطوح کشور بیانگر رشد سیر صعودی ضریب امنیت اجتماعی و ملی است. و در این زمینه تذکر مهم امام به ملت این است که:

«همه‌ی قشرها که در هر جا هستند و در هر محیطی هستند حفظ قانون را بکنند و حفظ قواعدی که بر کشور جاری هست بکنند.»

و نیز ایشان عمل به قانون اساسی را سفارش می‌کنند و می‌فرمایند:

«معیار در اعمال نهادها، قانون اساسی است و تخلف از آن برای هیچ کس چه متصدیان امور کشوری و لشکری و چه اشخاص عادی جایز نیست.»

۷. جنبش نرم افزاری و تولید علم

با عنایت به نقش کارآمدی که پیشرفت علم و تکنولوژی و مزایا و خودکفایی سیاسی و اقتصادی آن در تأمین امنیت ملی دارد(دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۹۰: ٤٤)، مقام معظم رهبری ضمن فراخوانی سیاستگذاران فرهنگی به زمینه سازی رشد علم در تمام سطوح جامعه، نقش

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعية دراسات العالم الاسلامي
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]

تولید علم را در اقتدار علمی و جایگاه آنرا در ثبات و امنیت توصیف می‌نماید:

علم با خودش رفاه و سیادت سیاسی و برتری نظامی می‌آورد در همه بخش‌های اقتصادی و سیاسی نفوذ کلمه ایجاد می‌کند، پول یک کشور را تقویت می‌کند و اقتصاد یک کشور را رونق می‌دهد، این‌ها همه هنرهای علم است(بیانات رهبری، ۱۳۸۱/۷/۳).

۸. اقتدار نظامی و دفاعی

نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران به عنوان بازوی قدرتمند ولایت، پاسدار حفظ دستاوردهای نظام و کارگزار اصلی استقرار امنیت داخلی و مرزهای کشورند . تقویت بنیه‌ی معرفت دینی و سیاسی به همراه فراگیری فنون پیشرفته و لازم نظامی و دستیابی به فناوری تولید تجهیزات مدرن نظامی، از مجموعه نیروهای مسلح بنیان مرصوصی پدید می‌آورد که مقتدرانه حافظ استقلال، تمامیت ارضی، امنیت داخلی کشور می‌شود.

مقام معظم رهبری آمادگی‌های لازم و هوشیاری نیروهای مسلح در رصد کردن تحرکات دشمنان منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای را یادآور می‌شود. و خواهان افزایش توان دفاعی آنان برای تأمین امنیت در بازدارندگی از تهاجم دشمنان است. ایشان در این زمینه می‌فرمایند:

نیروهای مسلح باید کاری کنند که هیچ دشمنی نتواند در استقلال و استحکام یکپارچگی و تمامیت ارضی ما طمع کنند(بیانات رهبری، ۱۳۶۹/۳/۳).

ما آمادگی‌های خود را برای مقابله با استکبار همیشه حفظ می‌کنیم، همین حالا هم آماده هستیم، ما قصد تجاوز به هیچ کس را نداشتیم، باز هم نداریم؛ اما آماده‌ایم که برای مقابله با تجاوز هر کس که باشد، اقدام کنیم(حدیث ولایت، ج۵: ۹۵).

مزیت و امتیاز منحصر به فرد نیروهای مسلح جمهوری اسلامی پشتوانه میلیونی ملت ایثارگر ایران در قالب بسیج است که نقش مهمی در استحکام و اقتدار نیروهای نظامی و انتظامی دارد و دلاوری‌های آنان در کارنامه درخشان پیروزی‌های نبرد هشت سال دفاع مقدس ثبت شده است. امام(ره) پس از روزگاران سراسر حماسه جاوید دفاع مقدس هم، خواهان گسترش و تقویت تفکر بسیجی در دوران سازندگی و توسعه‌ی سیاسی و اقتصادی است تا اقتدار و امنیت نظام در تمام مراحل پیشرفت و توسعه برای همیشه محفوظ بماند(نوروزی، ۱۳۷۶: ٤٦).

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]

«اگر بر کشوری ندای دلنشین تفکر بسیجی طنین اندازد، چشم طمع دشمنان و جهانخواران از آن دور خواهد گردید والا هر لحظه باید منتظر حادثه باشیم. بسیج باید مثل گذشته و با قدرت و اطمینان خاطر به کار خود ادامه دهد. باید برای شکستن امواج طوفان‌ها و فتنه‌ها و جلوگیری از سیل آفت‌ها به سلاح پولادین صبر و ایمان مسلح شویم ملتی که در خط اسلام ناب محمدی صلی الله و علیه و اله و مخالف با استکبار و پول پرستی و تحجرگرایی و مقدس نمایی است، باید همه افرادش بسیجی باشند و فنون نظامی و دفاعی لازم را بدانند، چرا که در هنگامه‌ی خطر ملتی سربلند و جاوید است که اکثریت آن آمادگی لازم رزمی را داشته باشند».

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]

نتیجه گیری

رهبر معظم انقلاب اسلامی با تأکید بر قدرت درون ساز از قبیل وحدت ملی، مشارکت عمومی و غیره که در این پژوهش به تفصیل بیان شد، معتقدند که مقابله با تهدیدات احتمالی فرارو با اقداماتی از قبیل، تلفیق قدرت نرم با قدرت سخت در مقابله با جنگ نرم و جنگ سرد و همچنین پشتیبانی قدرت دفاعی از طریق فعال‌سازی مؤلفه‌های قدرت دفاعی، عملیاتی خواهد بود. از این‌رو، پژوهش حاضر ضمن تبیین اهمیت و جایگاه مؤلفه‌های درونی قدرت دفاعی- امنیتی جمهوری اسلامی ایران از دیدگاه مقام معظم رهبری و تأثیرگذاری آن بر استحکام نظام و قدرت ملی جمهوری اسلامی، معتقد است که تبلور و استقرار امنیت ملی در حاکمیت و جامعه، مشروط به فراهم آمدن زمینه‌ی مناسب رشد و توسعه در حوزه‌های گوناگون نظام جمهوری اسلامی است. و یا به دیگر سخن امنیت ناشی از قدرت دفاعی- امنیتی جمهوری اسلامی ایران، زمینه‌های زیرساختی اصلاحات، بازسازی و توسعه‌ی همه‌جانبه را فراهم می‌آورد. و توسعه‌ی پایدار عدالت محور نیز خود عامل استحکام و توسعه‌ی امنیت ملی است. و در این زمینه تدابیر امنیتی رهبر معظم انقلاب اسلامی مهم‌ترین رکن اقتدار بخش و ظرفیتی برای تأمین امنیت ملی و منافع ملی است و همچنین تدابیر حکیمانه و آینده‌نگر ایشان در مقیاس بین‌المللی می‌تواند بعنوان تدابیر دفاعی برای دفاع از بلاد و امت اسلامی مطرح شود. بنابراین قدرت دفاعی درونی و یا امنیت ملی از دیدگاه مقام معظم رهبری، همان فرایند گسترده‌ی حفظ دستاوردهای انقلاب اسلامی است و دستیابی به آرمان‌های متعالی و هموار ساختن مسیر رشد و تعالی می‌باشد که مرهون توسعه اقتدار روزافزون سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و نظامی است. و بایستی با بهره‌گیری از تمام ظرفیت‌ها، امکانات و استعدادهای درونی، این اقتدار و امنیت ملی را سامان داد تا بتوانیم بحران‌های ناخواسته داخلی و تهدیدات دشمنان خارجی یکی پس از دیگری خنثی کرده و به سلامت از پیچ‌های تاریخی عبور نماییم.

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]

منابع

افتخاری، اصغر (۱۳۸۵). *کالبد شکافی تهدید*، تهران: دوره عالی جنگ دانشگاه امام حسین(ع).

الیاسی، محمدحسین (۱۳۸۷). «مقدمه‌ای بر ماهیت و ابعاد تهدید نرم»، *فصلنامه نگاه*، سال دوم، ش۵.

پیشگاهی فرد، زهرا و دیگران (۱۳۹۰). «جایگاه قدرت نرم در قدرت ملی با تأکید بر جمهوری اسلامی ایران»، *فصلنامه راهبرد*، سال بیستم، شماره۶۱.

جلالی، غلامرضا (۱۳۸٤). *مباحث تهدیدات*، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.

دهقانی فیروزآبادی، سید جلال (۱۳۹۰). «فناوری‌های قدرت در جنگ نرم»، *فصلنامه مطالعات راهبردی*، سال چهاردهم، شماره اول.

رشید زاده، فتح‌الله (۱۳۹۰). *تبیین اندیشه‌های مقام معظم رهبری*، تهران: انتشارات افسری امام علی(ع).

رضائیان، علی (۱۳۸۲). *اصول مدیریت*، تهران: انتشارات سمت.

شریفی، احمد حسین (۱۳۸۹). *جنگ نرم*، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)، چاپ اول.

شیرازی، مکارم (۱۳۷۰). *مدیریت و فرماندهی در اسلام*، تهران: هدف، چاپ هشتم.

عبدالله خانی، علی (۱۳۸۳). *نظریه‌های امنیت*، تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران.

فردرو، محسن (۱۳۸۸). *افکار عمومی و جنگ روانی*، تهران: انتشارات عابد.

متقی، ابراهیم و اشتریان، کیومرث (۱۳۸۰). «سیاست دفاعی جمهوری اسلامی ایران»، *فصلنامه مطالعات دفاعی و امنیتی*، شماره ۲۹.

نائینی، علی‌محمد (۱۳۸۸). «بررسی ابعاد و حوزه‌های تأثیر تهدیدهای نرم امریکا علیه ایران»، *فصلنامه راهبرد دفاعی*، سال هفتم، ش ۲۵.

نظری زاده، فرهاد (۱۳۸۵). *فناوری فرهنگی و فناوری نرم، پارادایم مسلط در آینده*، تهران: شورای عالی انقلاب فرهنگی.

نوروزی، احمد (۱۳۷٦). «نقش امام راحل (ره) در بسیج عمومی»، *سومین سمینار اندیشه‌های دفاعی حضرت امام خمینی (ره)*، (دفتر دوم)، تهران: معاونت ع.س، وزارت دفاع.

وحیدی، احمد (۱۳۹۰). «دکترین دفاعی ایران»، *بصیرت دفاع*، سال سوم، شماره۲۵.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار فرماندهان، افسران و درجه داران سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مورخ ۱۳۷۸/۸/۲۲.

بیانات مقام معظم رهبری در جمع بسیجیان حاضر در اردوی فرهنگی رزمی یاران امام علی (ع)، مورخ ۱۳۷۹/۷/۲۹.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با برگزیدگان المپیادهای جهانی و کشوری، مورخ ۱۳۸۱/۷/۳.

www.khamanei.ir

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]

به این مقاله این‌گونه استناد کنید: DOI: ۱۰.۲۱۸۵۹/priw-۰۶۰۴۰۸

قنبری، سمیه؛ آذرشب، محمدتقی؛ موسوی، سید محمدرضا(۱۳۹۵)، «استحکام درونی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران در اندیشه‌ی مقام معظم رهبری؛ با تأکید بر مؤلفه‌های دفاعی- امنیتی» فصلنامهٔ پژوهشهای سیاسی جهان اسلام، س٦، ش٤، زمستان ۹۵، صص ۲۱۲-۱۹۳.

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]